

tak zatím dotkly ulice Sadové, Valašské a nám. Míru. Starší situace v liniových výkopech byly sice již do značné míry poničeny pozdějšími stavebními aktivitami a vedením inženýrských sítí, nicméně na některých místech bylo možné zdokumentovat a ovzorkovat profily.

První část rekonstrukce proběhla v celé délce ulice Sadová. Zajímavá situace byla zachycena hned na jejím jižním konci (resp. mezi ulicemi Žerotínova a Sadová), tedy ve spodní části svahu šumperského kopce, kde se nyní nachází park. Zde se pod svrchní humusovitou vrstvou nacházela cca 100–150 cm mocná vrstva homogenní žlutohnědé jílovité hlíny s ojedinělými zlomky vrcholně středověké keramiky. Mezi ní a podloží pak ležela tenčí vrstva (cca 10–15 cm) tmavě šedé jílovité hlíny s uhlíky, lomovými kameny a střepy ze staršího úseku vrcholného středověku (zlomky hrnce s římsovitým okrajem), která představuje původní úroveň terénu v době založení města.

Výše po svahu výkopy odhalily základy mohutné kamenné městské hradby, kterou po velkém požáru města v roce 1513 nechal postavit tehdejší majitel města Petr ze Žerotína (Chupík 2001, 166). Konstrukce zde již byla narušena kanalizací a starším plynovým potrubím. Šířka kamenné zdi činila 160 cm; při jejím založení byla porušena starší vrstva, která obsahovala fragmenty vrcholně středověké keramiky.

Okolo farního kostela sv. Jana Křtitele se ve středověku a raném novověku rozkládal nejstarší městský hřbitov. Při budování kanalizace v roce 2004 byly doklady kostrového pohřbívání archeologicky dokumentovány na Kostelním náměstí a severozápadně od kostela mezi ul. Hanáckou a Sadovou byl odkryt hromadný hrob (Kala 2005). V samotné ulici Sadové však nyní byla zjištěna jiná situace – v prostoru jihovýchodně od kostela se v profilu výkopů nacházely jen rozptýlené a osamocené zlomky lidských kostí, zde tedy hřbitov zřejmě již končil. Severovýchodně od kostela se velmi mělko pod povrchem dokonce již nacházelo skalnaté podloží, do kterého hrobové jámy hloubeny nebyly. Dalším důvodem absence hrobů v této části okolí farního kostela mohla být nutnost volného průchodu směrem k náměstí.

Na samotném centrálním historickém náměstí kolem radnice (nám. Míru) již byly odhalované situace archeologicky méně zajímavé. Kromě recentních uloženin a skalnatého písčového podloží poskytly hloubené liniové výkopy doklady jen několika různých velikých novověkých objektů. Rekonstrukce plynovodu bude pokračovat i v následujícím roce, kdy se výkopy dotknou východní a jihovýchodní části historického jádra města.

Literatura

Chupík, F. 2001: Pozdně středověké opevnění Šumperka. *Vlastivědný věstník moravský* LIII(2), 166–172.

Kala, J. 2005: Hromadný hrob v Šumperku a jeho možná interpretace. *Česká antropologie* 55, 67–70.

Summary

In 2024, the linear trenches opened during the reconstruction of the gas pipeline in the southern and central parts of the historic core of Šumperk were subjected to an archaeological watching brief. In Sadová Street, the foundations of the stone town fortifications dating to the early 16th century were documented, together with several features and layers containing high medieval pottery. The presumed continuation of the inhumation cemetery east of the parish church was not confirmed. In Náměstí Míru (Square), the trenches revealed only a few early modern features alongside recent deposits and the rocky sandstone subsoil. The gas pipeline reconstruction will continue in the town centre in the following year.

Jakub Halama

Telč (okr. Jihlava)

Intravilán; Ul. Hradební, parc. č. 31/1.

Středověk, novověk. Město. Sonda. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Telči.

Lokalizace: WGS-84: 49.183018187N, 15.453249603E

Ve dnech 30. 7. a 1. 8. 2024 proběhl na zahradě při městské hradbě v předpokládaném prostoru parkánu (k opevnění Telče viz Razím 2019, 335–342) záchranný archeologický výzkum formou dohledu při příležitosti výkopu základu opěrného pilíře v rámci akce „Oprava hradební zdi“ (parc. 31/1; ačkoliv je akce v projektové dokumentaci vedena jako ul. Hradební, parcela patří majetkově k domu Krátká č. p. 5). Sonda se nacházela při hradbě 2,4 m západně od zdi na hranici parcely č. 7358/1. Rozměry základu činily: šířka při hradbě 1,8 m, délka od hradby 2,7 m, hloubka 1 m. Sonda se v jihovýchodní části částečně kryla se sondou inženýrsko-geologického průzkumu z června 2009, což doložily recentní nálezy (obal od sušenky, sklo), hranice této sondy nicméně ani na profilu ani v ploše rozeznána nebyla.

Pod drnovou vrstvou se nacházela navážka sahající do hloubky 0,5 m od povrchu, dále se nacházelo již zvětřelé podloží. Z navážky pochází kromě výše zmíněného středověkého a raně novověkého materiálu, zejména keramika rezná i glazovaná vč. zlomků novověkých kachlů, prejzů, neidentifikované železné předměty, kosti a sklo. Pomocí detektoru kovů byla nalezena mince – grešle Leopolda I. z roku 1695 (mincovna Opolí).

Ve východním profilu odkrytý základ hradby představoval nepřilíhající pečlivě lícované základové zdivo sahající 30–40 cm pod současný povrch a ležící na zvětřelém podloží.

Literatura

Razím, V. 2019: *Středověká opevnění českých měst. Díl 3. Katalog Morava a Slezsko*. Praha: NPÚ, ÚOP středních Čech.

Summary

The rescue excavation conducted at the site of a future pier built as part of a retaining wall system for the town wall in Telč (Jihlava District) yielded mainly late medieval and early modern finds, including a Gröschel of Leopold I dating to 1695. Isolated recent items originate from an engineering-geological test pit excavated in 2009.

Stanislav Vohryzek

Tišnov (okr. Brno-venkov)

Ul. Kukýrna.

Novověk. Sídliště. Skupina/síť sond. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -609562.10, -1142042.48

V rámci staveb „Tišnov ul. Kukýrna (ul. Polní) – ul. Lomnická (ul. Králova) – obnova vodovodních řadů“ a „Tišnov – ul. Kukýrna – oprava vodovodních řadů (od křižovatky s ul. Květnická po č. p. 40 a č. p. 258)“ byl při archeologickém dohledu v červnu až prosinci 2024 zjištěn jediný archeologický objekt, a to při ústí ulice Květnická do ulice Kukýrna. Jednalo se pravděpodobně o pec na výpal keramiky, datovanou na přelom 15. a 16. století (AMČR).

Literatura

AMČR: Záznam M-202402708A [cit. 2025-12-12]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-202402708A>.

Summary

During construction works in Kukýrna Street in Tišnov (Brno-Country District), a single archaeological feature was identified at the junction of Květnická and Kukýrna streets. It was most likely a pottery-firing kiln dated to the end of the 15th and the beginning of the 16th centuries.

Andrea Matějčíková

Tovačov (okr. Přerov)

„Knězova“, parc. č. 607/53.

Raný středověk. Ojedinelý artefakt. Průzkum detektorem kovu.

Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o., přír. č. 12/2024.

Lokalizace: WGS-84: 49.4298392N, 17.2699408E

V roce 2024 nalezl D. Továř v rámci preventivní detektorové prospekce v prostoru zemědělsky obdělávané polohy v trati „Knězova“ při západním okraji katastrálního území města Tovačov obdélné raně středověké kování opasku (obr. 40). Místo nálezu se nachází na pravém břehu říčky Blata, která je pravostranným přítokem řeky Moravy. Nadmořská výška nálezové polohy činí 202 m.

Z původně obdélníkového prolamovaného kování se dochovaly dvě obvodové strany a většina centrálního výzdobného motivu. Ze čtyř rohových otvorů určených pro nýty, kterými bylo kování původně připevněno ke koženému řemeni, se dochovaly pouze dva. Výzdobným motivem je dopředu nakročená, patrně kočkovitá šelma s hlavou zobrazenou zepředu a celým protáhlým tělem znázorněným z profilu, což poukazuje na charakteristický byzantský způsob zobrazování. Zvíře má hlavu s nápadně znázorněným čenichem a nastraženými ušima, výraznými oválnými očními důlky a vypouklými zornicemi. Dále se zachovala

celá zadní pravá noha a ocas ohnutý směrem k hlavě a zakončený štrápcem. Přední tlapy a levá zadní noha zvířete byly z velké části v minulosti odlomeny společně se dvěma obvodovými stranami kování. Dochovaná délka kování činí 40,5 mm, šířka 29 mm, tloušťka 2,5 mm, hmotnost 9,5 g. Povrch předmětu je nerovnoměrně pokryt zelenou oxidační patinou.

Popisované kování opasku z Přerovska představuje unikátní exemplář, který lze rámcově datovat do 1. poloviny 8. století. Nález kování s obdobným pojetím motivu je znám ze středočeských Ratenic. Tato na našem území vzácně se vyskytující kování se specifickým zobrazením mytického zvířete spadají s velkou pravděpodobností do okruhu byzantských, případně Byzanci výrazně ovlivněných produktů pozdní doby avarské (Profantová 2023, 55–58, obr. 9: 1).

Literatura

Profantová, N. 2023: Byzanc, Vrap a Čechy – dvě nová luxusní kování opasku ze středních Čech. In: M. Holeščák, J. Zábajník (eds.): *Medieval Stories. In Honor of Gabriel Fusek*. Slovenská archeológia. Supplementum 3. Nitra: Archeologický ústav SAV, 49–60.

Summary

The incomplete openwork oblong fitting from Tovačov (Přerov District), decorated with a motif of a walking mythical (feline?) beast with its head shown *en face* and with rivet holes in the corners (Fig. 40), was found in 2024 during a metal detector survey in the ‘Knězova’ field on the right bank of the Blata Stream. This unique fitting expands the group of earlier ornaments (Late Avar period I, II; first half of the 8th century) with connections to the south and southeast, from where it was imported into Moravia.

Zdeněk Schenk

Uherské Hradiště (okr. Uherské Hradiště)

Zelný trh, ul. Otakarova, parc. č. 653/22, 653/4.

Středohradištní období (RS3), středověk, novověk 1. Město, cesta, koryto řeky. Sonda. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Slovacké muzeum v Uherském Hradišti, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.0692111N, 17.4591167E; 49.070177561N, 17.460232734E; 49.070821337N, 17.459011774E

V souvislosti s výstavbou podzemních kontejnerů byly na jaře 2024 provedeny dva záchranné výzkumy v historickém jádru města (obr. 41), a to na Zelném trhu (sonda o rozměrech 5 × 4,8 m) a Otakarově ulici (sonda o velikosti 7,5 × 3,4 m) (Menoušková 2025).

V případě Zelného trhu se jedná o polohu, která byla dlouhodobě ovlivňována vodotečí známou jako Rechla, což bylo jedno z ramen řeky Moravy. Teprve v průběhu 18. století došlo k jejímu zkanalizování, čímž vznikl prostor dnešního Zelného trhu. Archeologický výzkum na Zelném trhu zachytil v rámci mocné odpadní vrstvy v blízkosti Rechly možné torzo pažení, četné pozůstatky zvířecích kostí, často velké části skeletů dobytčat, ale také části keramických nádob, které sem byly vyhazovány od 2. poloviny 13. století až po novověk. Nálezy starší než 2. polovina 13. století získány nebyly.

Druhý archeologický výzkum byl situován na nároží Otakarovy ulice a Mariánského náměstí. Zachycené nálezové situace a nálezy reflektovaly fakt, že místem procházela významná přístupová komunikace vedoucí od brány v dnešní ulici Vodní a směřující do středu města. Tomu také odpovídalo šest vrstev velmi dobře dochovaných dřevěných (převážně dubových) hatí,

Obr. 40. Tovačov. Kování opasku. Foto Z. Schenk.

Fig. 40. Tovačov. Belt fitting. Photo by Z. Schenk.